

ДОСЛІДЖЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ РЕФОРМАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

С. А. Каріков

Національний університет цивільного захисту України

У 2017 р. людство відзначає 500-у річницю початку Реформації в Німеччині. Вплив подій Реформації на економічний, політичний, культурний розвиток суспільства Нового часу є незаперечним. За висловом професора Х. Йессе, Мартін Лютер із його теологічними висновками став передвісником оновлення церкви, держави, суспільства, політики, науки [1, с. 104].

У зв'язку з ювілеєм Реформації набуває актуальності огляд досягнень вітчизняної історіографії у цій сфері. На думку вчених, наукова безсторонність істориків Східної Європи може вдало компенсувати і вже компенсує загальну статистику вітчизняних досліджень, присвячених німецькій Реформації [2, с. 336]. Тому варто простежити головні тенденції сучасних вітчизняних досліджень з історії реформаційного руху в Німеччині. Для цього звернемося до характеристики наукової діяльності дослідників зазначеної проблеми.

Видатний медієвіст Ю. О. Голубкін, працюючи на історичному факультеті ХНУ імені В. Н. Каразіна, після 1991 р. зосередив увагу на вивченні окремих епізодів біографії і творчої спадщини Мартіна Лютера, переклав російською мовою найбільш важливі твори великого реформатора. У 1992 р. Ю. О. Голубкіним була видана збірка творів Лютера періоду 1520–1526 рр. “Время молчания прошло”, у якій було вміщено докладний історико-біографічний нарис [3]. На згадку заслуговує і збірка “Жить і возвещать дела Господни”, що містила важливі твори Лютера [4]. Для перекладів Ю. О. Голубкіна характерні глибоке знання тонкощів лютеранського віровчення, скрупульозний добір слів, оскільки в теологічних текстах важливими є навіть дрібні нюанси смислів [5, с. 43]. На жаль, передчасна смерть у 2010 р. не дала змоги Ю. О. Голубкіну завершити монографію, присвячену життю й діяльності Лютера. Виявом пошани до невпинної праці дослідника стала видана у 2011 р. збірка його вибраних статей [6].

Продовжує плідно працювати над проблемами історії Реформації В. О. Дятлов – учень Ю. О. Голубкіна, нині – перший проректор, проректор з науково-педагогічної роботи ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка. У 1997 р. В. О. Дятлов видав монографію, присвячену складу, становищу і місцю нижчих верств населення у соціальній ієрархії німецького міста раннього Нового часу. Ґрунтовне дослідження комплексу джерел дало змогу автору дійти висновку щодо сприяння нижчих верств німецького міста глибокому соціальному наповненню антиклерикального руху, його орієнтації на вирішення широкого комплексу соціально-політичних і релігійно-етичних проблем [7, с. 348]. Поглиблюючи вивчення проблеми, В. О. Дятлов у 2010 р. видав нову працю, у якій на широкому історичному матеріалі відтворено шлях німецького суспільства від реформ до Реформації. Остання представлена як велетенський “антропологічний” переворот, що розпочався з революційного оновлення найбільш глибоких і фундаментальних уявлень про сутність людини [8, с. 298]. В. О. Дятлов також є автором низки статей, присвячених церковно-релігійним і

соціально-політичним аспектам Реформації (діяльність Андреаса Карлштадта, боротьба герцога Георга Саксонського з євангелічним рухом та ін.).

Вагомий внесок у дослідження історії Реформації вніс П. М. Котляров, який нині обіймає посаду завідувача кафедри історії мистецтв КНУ імені Тараса Шевченка. Його основна увага зосереджена на дослідженні життя та творчості Філіпа Меланхтона – одного з найближчих соратників Лютера. Релігійно-політична та педагогічна діяльність Меланхтона, до якої П. М. Котляров звернувся у своїй кандидатській дисертації [9], і нині продовжує залишатися головним предметом дослідження автора.

Дослідниця історії Ганзи Н. Г. Подалаяк не оминула увагою і ті сторони життя ганзейських міст Північної Німеччини, які були пов'язані з подіями Реформації. Зокрема, у своїй монографії вона приділила увагу соціально-політичній боротьбі у Ростозі та Любеці у 1520–1530-х рр. [10, с. 275–292].

Отже, представники сучасної вітчизняної історіографії здійснили вагомий внесок у вивчення різноманітних аспектів історії Реформації. Можна сподіватися, що тенденції розвитку історичної думки у напрямі вивчення реформаційного руху буде збережено наступними поколіннями дослідників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Jesse H. Dr. Martin Luthers 95 Thesen / H. Jesse. – Weimar; Eisenach : Wartburg Verlag, 2012. – 108 S.
2. Лиман С. И. Немецкий акцент «Свинцового века» / С. И. Лиман // Древности 2013. – X. : ООО «НТМТ», 2013. – С. 336–341.
3. Лютер М. Время молчания прошло / М. Лютер ; пер с нем., ист. очерк, комментарии Ю. А. Голубкина. – 2-е изд. – Харьков : Око, 1994. – 352 с.
4. Лютер М. Жить и возвещать дела Господни / М. Лютер ; пер с нем., предисловие, послесловие и комментарии Ю. А. Голубкина. – X. : Майдан, 2001. – 392 с.
5. Сорочан С. Б. Четверть века пути в средневековье: медиєвистика на историческом факультете Харьковского университета / С. Б. Сорочан, А. Н. Домановский // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. – 2015. – №1145. – Серія: Історія. Вип. 50. – С. 41–58.
6. Голубкин Ю. А. Исследования о Мартине Лютере: Статьи и воспоминания / Ю. А. Голубкин ; сост. А. Н. Токарев, С. А. Кариков ; отв. ред. С. Б. Сорочан. – X. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2011. – 192 с.
7. Дятлов В. О. „В ім'я Бога і загального добра”. Нижчі верстви населення німецького міста і Реформація / В. О. Дятлов. – Чернігів : Сіверянська думка, 1997. – 351 с.
8. Дятлов В. О. Реформи і Реформація в Німеччині (XV–XVI століття) / В. О. Дятлов. – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2010. – 308 с.
9. Котляров П. М. Світогляд і релігійно-політична діяльність Філіпа Меланхтона : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 – всесвітня історія / П. М. Котляров ; Київ. нац. ун-т. – К., 2000. – 20 с.
10. Подалаяк Н. Г. Могутня Ганза. Комерційний простір, міське життя і дипломатія XII–XVII століть / Н. Г. Подалаяк. – К. : Темпора, 2009. – 360 с.